

6.prednáška: téma- ANESTETIKA

klúčové pojmy: tematizácia vnemov, desenzibilizácia, anestetizácia, sociálna anestetizácia, simulakrum, tele-ontológia,

1.hypotézy a „ozmyslenie“ témy↓

2.čo je estetika?↓

3.čo je anestetika?↓

4.pozor, anestetika nie je ani↓

5.pre nás- sociálna anestetizácia↓

problémové otázky

- 1.anestézujeme preto, aby sme sa ušetrili estetických múk? súhlas či kritizuj.
- 2.stoikom (ale aj mystikom či erotikom) slúži anestetika na zbavenie sa slasti. ako?
- 3.čím viac estetiky, tým viac anestetiky? vysvetli.
- 4.nedala by sa anestetika chápať aj pozitívne (anestetika ako životná výhoda)?
- 5.pokús sa vysvetliť nasledujúce slovné spojenia: anesteticko-metafyzický totalizmus, esteticko-moderný absolutizmus

ESTETIKA A ANESTETIKA

NASTOLENIE OTÁZKY

Predbežne by som chcel uviesť, čo rozumiem "estetikou" a "anestetikou" a akými problémami sa chcem zaoberať. "Predbežne" však zároveň znamená, že iba približne. Lebo predbežne možno podať iba prípravné pojmy. Osobitosťou filozofických reflexií je, že svoje východiskové pojmy uvádzajú do pohybu, ba často až do opojenia, a nakoniec privedú k prevráteniu do protikladu. Od Platóna až po Adorna sa to označovalo ako "dialektika". Kto by teda predbežne chcel poskytnúť niečo viac než východiská, kto by chcel podať také určenia, ktoré v nezmenenom stave obstoja natrvalo, ten by si mohol ušetriť všetky úvahy a mal by aj všetkých ostatných ušetriť od svojej prednášky.

Myslím to aj ako ospravedlnenie alebo varovanie. Nebudem totiž definovať *jeden* pojem estetiky a *jeden* pojem anestetiky, ale sa pokúsim ukázať, s akými rozličnými podobami a s akými rozličnými plochami používania musíme počítať na poli týchto fenoménov, ak chceme na ňom operovať primerane a vecne.

Od roku 1750 bola "estetika" názvom filozofickej disciplíny, ktorá sa usilovala dospieť k vedeniu o tom, čo je zmyslové, a preto ju jej zakladateľ Baumgarten nazval *episteme aisthetike*, skrátka "estetika".¹ Neskôr však oproti tomuto chápaniu došlo k jej zúženiu prevažne na oblasť umenia alebo dokonca len na problematiku krásy. Podľa mňa dnes by to bolo treba vrátiť späť. Preto by som chcel estetiku chápať všeobecnejšie ako *aisthetiku*: to znamená ako tematizáciu vnemov *všetkého druhu*, zmyslových aj duchovných, každodenných aj sublimných, tých, ktoré pochádzajú zo životného sveta, aj umeleckých.

Po druhé, súčasná estetika musí zohľadniť aj iný posun v pojmoch: "estetika" v bežnom zmysle už neoznačuje len vedeckú tematizáciu zmyslových fenoménov, ale samu štruktúru týchto fenoménov. Ak hovoríme o estetike tanca, o estetike vtáčieho letu alebo o estetike automobilu, potom nemáme na mysli učebnice,

episteme def. esthetikoj

ale tieto pohyby alebo objekty ako také. Toto rozmazanie významu (ktoré je azda charakteristické pre celú sféru estetického)² bolo možné vybadať už u Baumgartena, lebo kým spočiatku vymedzoval estetiku ako vedu o zmyslovom, neskôr ju určil ako samotné "zmyslové poznanie", ba dokonca ako "krásne myslenie" ("ars pulchre cogitandi"). Medzičasom sa nám stal dôverne známy práve opačný prechod: prechod k estetike ako momentu samotných reálií (alebo imateriálií).

Pojem anestetika používam ako protipojem k "estetike". "Anestetika" označuje taký stav, v ktorom je zrušená elementárna podmienka estetického — schopnosť pociťovať. Kým estetika zosilňuje pociťovanie, anestetika tematizuje necitlivosť — v zmysle straty, prerušenia alebo nemožnosti senzibility — a aj to na všetkých úrovniach: počínajúc fyzickou otupenosťou až po duchovnú slepotu. Anestetika má skrátka do činenia s odvrátenou stranou estetiky.

Práve preto treba anestetiku odlišiť od troch iných, príbuzných pozícií. Po prvé, nie je to anti-estetika: nezavrhuje paušálne dimenziu estetického. Po druhé, nejde jej ani o to, čo je ne-estetické — teda o to, čo sa podľa estetických kritérií kvalifikuje ako negatívne. A po tretie, nemá do činenia ani s tým, čo nie je estetické, teda s tým, čo by nemalo nijaký vzťah k estetickým otázkam, čo by bolo esteticky neutrálne. Pod názvom anestetika ide teda skôr o rozhraničujúci protikladný duplikát samej estetiky.

Anestetika pritom zdôrazňuje elementárnu vrstvu *aisthesis*. "Aisthesis" je dvojznačný výraz, lebo môže znamenať pociťovanie alebo vnímanie, cit alebo poznatok, *sensation* alebo *perception*. Kým estetika vo svojej tradičnej podobe väčšinou neustále zdôrazňovala len kognitívny pól, vzťahuje sa anestetika (v tom zmysle, ako by som ju chcel uviesť do estetickéj diskusie) primárne na pociťovanie. Nie je to však tak až vo filozofii, ale už aj v medicíne: pomocou anestézie sa vypína schopnosť pociťovať — a strata vyššieho, poznávajúceho vnímania sa ukazuje už len ako dôsledok. Anestetika teda problematizuje elementárnu vrstvu estetického, jeho podmienku a hranicu.

Tak ako všetky hranice, ani túto hranicu nemožno chápať len negatívne. Aj tu platí to, čo v medicíne: anestézujeme preto, aby sme sa ušetrili od estetických útrap. Ale aj tam, kde nejde o nijaké útrapy, ale o slasť, môže sa anestetika stať dokonca vyšším, pozitívnym cieľom. Stoikom napríklad slúži práve na to, aby sa zbavili slasti. A nemálo mystikov alebo erotikov, ktorí sú vlastne estetickí, sa usiluje o prekročenie slasti do nejakého "iného stavu", ktorý by potom mal byť určitým druhom anestetického stavu.

Estetiku a anestetiku nemožno jednoducho pokladať za niečo

pozitívne a negatívne — a to ani vo fotografickom, ani v hodnotovom zmysle. Anestetika siaha od nulového fenoménu až k hyperfenoménu estetického. Keďže väčšina dnes hovorí o estetizácii, bude zrejme dobré zohľadniť túto hranicu a tým aj zdvojenosť estetiky a anestetiky.³

Chcem teda hovoriť o tomto nerovnom a nerozlučnom páre, o estetike a anestetike — o ich zväzku, ktorý nemožno preskúmať ani ukončiť v zmysle nejakého jasného a fixného rozdelenia, pretože treba všade zohľadniť prelňania, prevraty a dialektiky. Rád by som sa dopátral, ako to je vlastne s týmto párom, prečo estetika a anestetika vystupujú spolu a prečo ich nemožno od seba oddeľovať.

Skôr, než sa v tretej časti venujem tejto otázke zo systematického hľadiska, chcem sa v prvej časti pokúsiť o fenomenologicko-súčasný a v druhej časti o historický vstup. Začnem so súčasnými pozorovaniami, ktorými by som Vás chcel oboznámiť so spomínaným párom a jeho dialektikou.

I.

FENOMENOLOGICKO- -SÚČASNÁ ČASŤ: AKTUÁLNE FORMY DIALEKTIKY ESTETIKY A ANESTETIKY

1. Prevrat súčasnej estetizácie na anestezizáciu

V súčasnosti všetci hovoria o estetike. Čvirikajú to už vrabce na streche a vedci to intonujú aj vo fejtónoch: že prežívame boom estetiky, že žijeme v dobe estetizácie — od nášho konzumného správania cez individuálne *styling* až k urbanizácii, teda krížom cez celý životný svet, alebo, ako sa najnovšie zvykne hovoriť, krížom cez celú "kultúrnu spoločnosť".

Ak namiesto toho hovorím o anestetike, nie je to preto, aby som hovoril niečo iné než ostatní, ale práve vzhľadom na spomínanú estetizáciu. Nazdávam sa totiž, že sa práve prevracia na gigantickú anestezizáciu, čo angažovaní ospevovatelia estetizácie prehliadajú.

Všimnite si len postmoderné *facelifting* našich veľkomiest v spolkovéj republike, osobitne ich nákupných zón. Tu nepochyb-

ne dochádza k úžasnej estetizácii — takej, ktorá roztáča konzum. Lenže na konci, po všetkom vkusnom vzrušení a vydarenej inscenácii, vzniká opäť len jednotvárnosť.

Práve toto nazývam prípadom *an-estetizácie*. Po prvé preto, lebo väčšina z týchto dekoračných stavieb, inscenujúcich konzum, ak sa na ne prizrieme detailne, sa ukazuje ako vyslovene prázdna, otravná a na trvalejšie pozeranie takmer neznesiteľná. Ide práve o to, aby sme boli systematicky desenzibilizovaní pre toto vnímanie faktúry a detailu. Stvárňovacie prvky sa totiž vôbec nemajú vnímať ako také, ale majú vytvárať určitú naladenosť, v ktorej pôsobia ako *spotlights* v atmosfére roztáčajúcej stimuláciu ku krásnemu životu a konzumu. Estetické hodnoty tak utvárajú zmysel ako animačné hodnoty.

K tejto desenzibilizácii pre estetické fakty (ktorá je, žiaľ, vzhľadom na ich chudobu aj potrebná) pristupuje po druhej anestezizácia na psychickej rovine. Stimulácia totiž smeruje k neustále novému rozvíjaniu vzrušenia prostredníctvom drobných udalostí alebo neudalostí. Takéto podnety mali kedysi svoj účel v tom, že mali podnecovať kontempláciu. Napríklad Kant napísal, že obrazotvornosť sa pri pohľade na premenlivosť tvarov — „plápolajúceho plameňa v krbe alebo zurčiaceho potoka“ — dostáva do stavu „voľnej hry“ fantázie a to ju podnecuje do autonómnej tvorby;⁴ aj Leonardo da Vinci na svojej slávnej perokresbe starca pohrúženého do pozorovania vodného víru zobrazuje takéto hlbavé uvažovanie.⁵ Oproti tomu v postmoderne-konzumnom prostredí majú tieto podnety iný zmysel. Vytvárajú vyprázdňujúcu eufóriu a stav tranzovej nezúčastnenosti. *Coolness* — táto nová cnosť osemdesiatych rokov — je príznakom novej anesteziky: ide o nezúčastnenosť, znečulivanie, pritom až na omamne vysokej úrovni podnetov. Estetická animácia prebieha ako narkóza, a to v dvojakom zmysle: aj ako opojenie, aj ako otupenosť. Zopakujem svoje tvrdenie: estetizácia prebieha ako anestezizácia.

Ak ale uvážime, že takýto prevrat estetizácie na anestezizáciu vôbec nie je špecificky postmoderný, ale že bol späť už s veľkými úsiliami o estetizáciu v modernej tvorbe — v megalopolise modernej architektúry už nebolo miesto pre prirodzené zmyslové potreby človeka, zmyslom a zmyslovosťou ostávala už len voľba medzi zakrpatením alebo mutáciou („zahryň, vták, alebo sa staň lietajúcim strojom“) — potom spoznáваме, že bude treba pochopiť viac než len nejaký bod prevratu estetiky na anesteziku, to znamená, že bude treba pochopiť skôr všeobecnú „dialektiku estetického“. Dá sa nájsť mechanizmus tejto dialektiky, o ktorej by sme mohli hovoriť analogicky k „Dialektike osvietenstva“?

Nemožno však prehliadnúť ani to, že spomínaná anestezizácia

ďaleko presahuje užšiu estetickú oblasť. Súvisí zároveň so sociálnou anestezizáciou, teda s čoraz väčšou desenzibilizáciou, pokiaľ ide o spoločenské odvrátené strany esteticky narkotizovaných dvoch tretín spoločnosti.

2. Anestezika v novej, mediálnej skutočnosti

Prejdem teraz k inému bodu. Konštitúcia dnešnej skutočnosti nútí tematizovať anestezické tendencie dávno predtým, než sa objaví estetizácia indukovaná architektúrou alebo umením.

Výplýva to po prvé z toho, že sama skutočnosť sa čoraz viac stáva obrazom (Enzensberger mal teda dobré dôvody, keď svojho času vyjadril názor, že noviny BILD predstavujú niečo také ako avantgardistické umelecké dielo, lebo tento trend k obraznosti zachytili veľmi skoro a dokonca ho programovo pozdvihli na svoj názov: BILD-Zeitung).⁶ Moja ďalšia téza znie, že obraznosť tohto mediálneho sveta obsahuje v sebe drastické potenciály anestezizácie.

Lebo tým, že sa mediálny svet obrazov pozdvihuje na vlastnú skutočnosť, podporuje — už aj pre svoju pohodlnú prístupnosť a univerzálnu disponovateľnosť — premenu človeka na monádu v zmysle individua, ktoré je aj plné obrazov, aj nemá okná. Túto súvislosť medzi bohatstvom obrazov a chýbaním okien filozofia dôverne pozná od čias Leibniza — protagonistu teórie o monádach a logiky telekomunikácie: ten, kto je plný obrazov, už nepotrebuje okná, lebo už má všetko v sebe (alebo to má aspoň k dispozícii).

V dôsledku totálnej telekomunikačnej výstroje ľudia už v súčasnosti a ešte viac v budúcnosti budú kráčať k svojmu monadickému zavŕšeniu tým, že sa z nich vyvinú televízne monolity. Pritom však budú čoraz viac strácať kontakt a cit ku kedysi autentickému, „konkrétnej“ skutočnosti, ktorá medzitým poklesla na neautentickú, sekundárnu, zdanlivo bezfarebnú realitu. Táto anestezizácia voči niekdajšej realite je odvrátenou stranou vzostupu novej „reality“, vzostupu tele-ontológie. Niektorí to nazývajú technologický pokrok.

Ani v tomto prípade nemožno prehliadnúť efekty sociálnej desenzibilizácie. Vo svete narastajúcej mediálnosti existuje súcit prevažne len ako znakový cit osôb z obrazoviek, etika sa stáva telegénnym citátom a solidarita jestvuje primárne ako spoločné užívateľské správanie televízneho solidárneho spoločenstva. (V realite by totiž bolo neporovnateľne ťažšie praktizovať takúto solidaritu — až príliš ťažko. Napríklad ako ľahko sme sa dokázali pri ob-

razovke teší z nástupu slobody v NDR, ale ako ťažko sme sa oproti tomu vyrovnávali s reálnymi následkami už o deň neskôr v Berlíne a o týždeň neskôr v ostatných západných spolkových mestách.)

Pokúsím sa o prvé predbežné zhrnutie: architektonicky aj mediálne sa črtá síce diabolský, ale až príliš realistický zákon. Jeho znenie by bolo asi také: čím viac estetiky, tým viac anestetiky.

Navyše si k tomu ešte zoberte, ako v súčasnosti aj v privatej a intimnej sfére napreduje základný zákon sveta médií — odstránenie skutočnosti jej simulačným prekrytím. Napríklad sexualita, ako sa zdá, je dnes vo svojich avansovaných formách čoraz viac záležitosťou takého výkonu, ktorý sa odohráva medzi videoanimáciou a aktivitou všelijakých protéz. V budúcnosti dôjde k bakchickému opojeniu, o ktorom kedysi hovoril Hegel vzťahujúc ho na ducha, a to v bludnom kruhu simulácie, v ktorom (podľa Hegela) už naozaj "neostane ani jeden člen neopojený" a z ktorého niet úniku, lebo sa uzavrie aj každá možná štrbina. Teda apoteóza techniky aj v tejto sfére. Každý z nás ako monáda s plnou výbavou všetkých potencií androgynne usporiadaného sveta. Dokonalý tele-orgazmus.

Niektí si môže myslieť, že prehánam. Azda áno. Ale nezabúdajme, že zveličovanie je princípom samej skutočnosti: zajtrajšia skutočnosť bude zveličením dnešnej skutočnosti — to je to, čo sa nazýva "vývoj".

3. Anestetizácia — len strata alebo aj záchrana estetického?

Ďalšou otázkou by bolo, či načrtnutá anestetizácia musí raz a navždy znamenať iba niečo negatívne. Nedala by sa chápať aj pozitívne?

Už posledný príklad, ktorý som uviedol — elektronická záhrada slasti, v ktorej je k dispozícii akákoľvek sexuálna forma — by mohol byť náznakom takejto pozitívnej domnienky. Nejde tu o elektronické vykúpenie do erotického raja? (Nakoniec vykúpenia sa nikdy nedejú presne tak, ako sa pôvodne mysleli; lenže môžeme byť radi, ak sa vízie spásy nerodia na svet priamo ako reality pohróm.) Nemali by sme teda zohľadniť aj napriek tomuto nedostatku anestetizácie predsa len obrovskú prednosť, ktorá spočíva v univerzálnosti a všeobecnej disponovateľnosti? "Interminabilis vitae tota simul et perfecta possessio" — takto sa kedysi charakterizoval spôsob bytia Boha.⁷ Nedostávame dnes telekomunikatívne niečo podobné? V mojom prípade: všetky erotické želania a estetické nádeje minulosti sa vo svete telekomunikácie stávajú in-

štančne splniteľné. Anestetická simulácia ako hypererotika budúcnosti — aká to vízia (a s akými prednosťami v epoche AIDS)!

Nemali by sme nakoniec anestetiku vo všeobecnosti chápať ako hyperestetiku, ako splnenie a prekročenie všetkých estetických deziderátov z minulosti?

4. Anestetizácia ako životná výhoda v technologicky zmenenom svete

Prejdem teraz k zdanlivo celkom inému bodu. Anestetika v čisto technickej realite začala byť obligátnou témou od 26. apríla 1986, odo dňa Černobyľu, keď sme si všetci uvedomili, že elementárne ohrozenia našej prítomnosti majú anestetickú povahu. Zmyslami ich už nemožno vnímať, ale škody, ktoré spôsobujú, sa týkajú zmyslovosti, lepšie povedané: rozožierajú aj zmyslosť. Kým sa ľudia hrali s deťmi na slnku, mysliac si, že tým robia niečo dobré, napomáhali vlastne ich ožiareniu.

Zaiste, vždy jestvovalo niečo nevnímateľné, mimo zmyslov, ale to najnovšie (a zároveň najzhubnejšie) na dnešnej situácii je, že sa na naše zmysly už nedá spoľahnúť, a to ani v ich vlastnej sfére, a že to má drastické následky.

Kedysi, keď novoveká veda 17. storočia obrala zmysly o všetku objektívnu pravdivosť — lebo práve zmyslové predikáty, ako sú farby alebo vône, ba aj pocity tepla alebo chladu mali byť odrazu zbavené všetkej objektívnej pravdivosti — vtedy sa im na druhej strane predsa len ponechala aspoň subjektívna pravdivosť, ba dokonca sa im vyslovene prisúdila. Spoľahlivosť a vlastná hodnota zmyslov mala spočívať práve v tom, že sú schopné informovať nás ako živé bytosti presne o telesných stavoch, o tom, čo je pre nás subjektívne nepriaznivé a čo prospešné, čo je užitočné a čo škodlivé. Lenže rozvinutý novovek — vo svojej súčasnej mikroelektronickej metastáze nazwanej "technologický vek" — prekročil aj toto určenie zmyslov. Dnes nám už zmysly neposkytujú nijaké spoľahlivé rady ani o tom, čo je prospešné, ani o tom, čo je nepriaznivé. Medzičasom totiž príslušná dôvera k zmyslom nielen zastarala, ale sa úplne stratila — platí to počínajúc jadrovou energiou (touto podľa zmyslov "najčistejšou energiou", ako to tvrdila jedna infamná reklama) až po supermarket. To, čo je nám príjemné, nás zároveň ničí. Technologizácia zmenila skutočnosť (predtým "prírodu") do takej miery, že naše pomerne pohodlné, od prírody konzervatívne zmysly (to znamená ociachované na skutočnosť, ktorej je stále menej a menej) sa stali nielen nespoľahlivé, ale kontraproduktívne — stali sa agentami falošného.^{8,9}

Vzhľadom na túto situáciu by mohlo byť celkom prospešné,

keby sme boli anestetickí, aspoň by nás nič nezávázalo k tomu, čo je aj tak škodlivé, a aspoň by sme sa mylne nedomnievali, že si môžeme byť skutočne istí tam, kde nám naše zmysly ohlasujú istotu. Anestetika ako životná výhoda — to je v jednej vete vyjadrená celá trápnosť a paradoxnosť našej situácie. Kým idealistická a romantická tradícia nám už 200 rokov ospevuje estetickosť ako završenie a dokonalosť človeka a spoločnosti a zatiaľ čo bežné teórie estetiky ešte stále kladú dôraz na senzibilizáciu — nejde medzičasom v skutočnosti o desenzibilizáciu, nestala sa medzičasom anestetizácia pozitívnou úlohou?

Dnes si zrejme musíme pripustiť dokonca myšlienku, že stratégie anestetizácie obsahujú v sebe potenciály záchranu — v konečnom dôsledku práve také, ktoré slúžia záchrane samého estetického. Rád by som uviedol príklad (pravda, so zmesou ironie a nádeje).

Dnes by bola napríklad mysliteľná mediálna simulačná stratégia na záchranu všetkých svetových pamätihodností pred zničením, ktoré im hrozí v dôsledku masovej turistiky. Teda účinná protistratégia proti reálnej dialektike krásy, spočívajúcej v tom, že krása je atraktívna a táto atraktívnosť príťahuje ľudí, ktorí často masovo vyhľadávajú krásu a pritom natrvalo ničia predmet svojej lásky ku krásu.

V ojedinelých prípadoch dnes už jestvuje vysoko kvalitný videomateriál o turistických atrakciách. Napríklad Jacques Lang financoval kvôli ochrane zámokov na Loire pred notoričnosťou opakujúcimi nájazdami karaván autobusov interaktívnu videokazetu, ktorá ponúka veľmi podrobné a inak drahé turné so sprievodcom — a pritom sa používa vo vlastnej obývačke. Takýto postup by sa mohol odporučiť napríklad pre UNESCO na globálne použitie. Predstavte si, že každá domácnosť by získala telekomunikačný prístup ku všetkým pamätihodnostiam na celom svete; štát by garantoval príslušnú výbavu a výklad (pravda, netreba hneď myslieť na zahrnutie takýchto videopráv do katalógu ľudských práv). Následky by boli zrejme lepšie, než si môžeme želať, nech by boli aj naliehavo potrebné: neohraničený pôžitok zo zážitkov všetkých možných kvalít na všetkých miestach pre všetkých ľudí v ktoromkoľvek čase pri dokonalom uchránení príslušných miest od zafarbenia masovou turistikou; takto by sa odvrátilo definitívne zničenie kultúrnych kultových miest, ktoré im v dohľadnej dobe hrozí; v dôsledku toho by sa dokonca získali šance na rekultúrizáciu regiónov turisticky už aj tak veľmi spustošených; okrem toho by sa vo svetovom meradle zredukovalo obrovské zafarbenie prostredia dopravou; celkovo by to teda bol vysoko účinný príspevok k životu ľudstva na najvyššej kultúrnej úrovni a prirodzene aj príspevok

k mieru v globálnom aj regionálnom zmysle; ako by sa napríklad uľavilo takej Florencii — idea *uomo universale*, ktorá sa tam zrodila pred 500 rokmi, by sa takto prostredníctvom televízie stala nakoniec skutočnosťou.¹⁰

Takýto terapeutický scenár — preloženie masovej turistiky do vlastného domova plne vybaveného médiami — však môže fungovať len v takej dobe, v ktorej už aj tak čoraz viac napreduje anestetizácia v zmysle znecitlivenia pre vnímanie rozdielu medzi simuláciou a originálom. Len vtedy sa totiž dá počítať s tým, že sa skutočne v potrebnom rozsahu budú využívať prednosti domáceho pohodlia pri videoprezentácii. Skúsenosť však učí, že dnes to už nie je takmer nijaký problém: pre väčšinu sú už teraz originály skôr sklamaním v porovnaní s ich simuláciami.

Preto je celkom realistický výhľad, že práve zosilnená anestetizácia (a azda iba ona) by bola schopná zachrániť estetickú originalitu — aspoň v uvedených prípadoch. Myslím to celkom vážne. Uznávam, že je to ohavný postup, ale možno, že je jediný praktizovateľný — lebo všetky ostatné, všetky konvenčné postupy situáciu natrvalo neriešia, ale ničenie ešte umocňujú. A tak na konci dospejeme k takému správaniu, ktoré je príznačné aj pre operatívne terapie: anestézia pri správnej aplikácii vlastne slúži zdraviu.

Do akej miery sa už dnes kvôli pohodliu využívajú prednosti surogátu — prednosti čisto mediálnej prezentácie namiesto namáhavej skutočnosti — o tom svedčí príklad tovaru, ktorý v USA bežne dostaf v obchodnej sieti — "video-baby". Ide o osemminútovú kazetu s interaktívnymi komponentmi. Užívateľ má pred sebou na obrazovke "baby" podľa vlastného želania (rodný list a zdravotný preukaz sú pribalené), môže sa s ním nerušene pohrať a aj komunikovať. "Baby" reaguje napríklad na také vety, ako "Papaj kašičku", "Usmej sa na mamičku", a dokážete si predstaviť, že takéto dieťa je aj dokonale poslušné. Na konci ôsmich minút ho dokonca môžeme uspať uspávkou.¹¹

Na obale je napísané: "Dokonalá, bohatá skúsenosť rodičovstva bez chaosu, neporiadku a obťažovania sa skutočnými vecami! Máte radi deti a nemáte čas na to, aby ste sa o ne starali? >Video-baby< je tu pre Vás!"

Ako vidieť, možné oddelenie hladko fungujúceho esteticko-anestetického scenára od neustále vzdorujúcej reality (čo prirodzene osobitne platí v prípade dieťaťa) sa dnes už dokonale využíva — dokonale odporne aj dokonale príznačne zároveň.

Táto séria príkladov a problémov z našej súčasnosti by hádam predbežne stačila. Chcel som tým ozrejmiť tri veci: že dnes sa na rozličných úrovniach stretávame s prechodmi od estetizácie k anestetizácii; že pritom vôbec nie je vždy isté, či pozitívne aspek-

ty sú iba na strane estetizácie a negatívne aspekty naproti tomu len na strane anestetizácie; a nakoniec, že filozofická estetika sa dnes musí konfrontovať s týmito otázkami, že musí postaviť anestetiku do centra svojich úvah.